

Deze wegwijzer bevat tips voor het houden van oefeningen.

Wegwijzer oefenen¹

In deze wegwijzer worden aanwijzingen gegeven voor het oefenen in fasen. Ook worden een aantal suggesties gedaan voor het houden van een communicatieoefening en een praktijkoefening. Een communicatieoefening wordt gebruikt om te toetsen of BHV'ers en/of overige werknemers op de hoogte zijn van de procedures bij een incident. In een praktijkoefening worden de procedures daadwerkelijk geoefend in de praktijk.

1. Oefenen in fasen

Afhankelijk van de aard, grootte en ligging van uw bedrijf kunt u het oefenen van de ontruimingsprocedures splitsen in meerdere fasen. Gebruik de procedures of instructiekaarten als uitgangspunt voor de oefeningen. Houd de oefeningen zo eenvoudig mogelijk.

Oefening fase 1: het personeel wordt ingelicht over dag en tijd

Na de communicatieoefening wordt het personeel voor het eerst geconfronteerd met een daadwerkelijke ontruiming. Door plaats en tijd bekend te maken is deze fase de eenvoudigste. In de praktijk is namelijk gebleken dat de personeelsleden zich op deze situatie zullen gaan voorbereiden. Het BHV-plan wordt weer eens uit de kast gehaald en de taken worden weer eens bestudeerd. Dit heeft tot gevolg dat iedereen weer goed op de hoogte is.

Beperk in dit stadium de ontruiming tot een gedeelte van het bedrijf, zoals een etage of een paviljoen met als deelnemers het geïnstrueerde personeel. Goed controleerbaar is nu hoe bijvoorbeeld een ontruimingsploeg (indien voorhanden) zijn werkzaamheden opbouwt en coördineert, hoe functioneel het ontruimingssignaal is, hoe op een eerste verzamelplaats de controle uitgevoerd wordt.

Bij een oefening fase 1 zijn de deelnemers de personen die werkzaam zijn op de betreffende etage/afdeling én de BHV'ers. Bij deze oefening kan gekozen worden voor een gedeeltelijke ontruiming bijvoorbeeld een ontruiming van (een gedeelte van) een verdieping. Het incident kan, bijvoorbeeld, een brandje zijn in een prullenbak op een van de kamers/kantoren. Geef hierbij aan hoever de rook zich verspreid heeft zodat gedeeltelijke ontruiming noodzakelijk is.

Omdat de oefening kleinschalig is kunt u zelf als waarnemer optreden. Aan het eind van deze oefening is het belangrijk, zeker om het personeel gemotiveerd te houden, een evaluatie te houden. Tijdens deze evaluatie kunnen de ervaringen van het personeel tijdens deze ontruiming aanleiding zijn om het plan aan te passen. Zorg er voor dat de evaluaties opgeslagen worden in het archief van de BHV.

Oefening fase 2: het personeel wordt ingelicht over de dag of week

Bij deze fase wordt het tijdstip van de oefening niet vermeld. Ook hier heeft de praktijk uitgewezen dat de personeelsleden zich terdege op de ontruimingsoefening zullen voorbereiden. Evenals bij fase 1 dient men ook nu een op handen zijnde

¹ Het NIBHV besteedt de grootst mogelijke zorg aan de inhoud van de tekst, maar aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele inhoudelijke fouten.

ontruimingsoefening aan het personeel kenbaar te maken. Bij een oefening fase 2 gaat u de ontruiming verder uitbreiden tot een hele vleugel of afdeling. De deelnemers zijn de personen die werkzaam zijn op betreffende vleugel of afdeling en de personen die algemeen een taak hebben in het ontruimingsplan.

Het incident kan, bijvoorbeeld, zijn dat er een gaslekage is. Beperk de oefening tot het testen van de ontruimingsprocedure. In deze fase is het aan te bevelen dat u met minimaal twee waarnemers werkt. Als er meerdere BHV'ers in het bedrijf zijn, laat BHV'ers van andere afdelingen dan optreden als waarnemer. Hiervoor moet u personen kiezen die goed op de hoogte zijn van het ontruimingsplan. Op de cd-rom is een voorbeeld van een waarnemersformulier opgenomen. Afhankelijk van de oefendoelen kunnen er aandachtspunten wijzigen. Werk bij een oefening altijd zo realistisch mogelijk. Aan het einde van de oefening is het belangrijk een goede evaluatie te houden. Zorg er voor dat de evaluaties opgeslagen worden in het archief van de BHV.

Oefening fase 3: het personeel wordt niet ingelicht

Bij deze stap worden de gebruikers van het bedrijf niet ingelicht. Alleen de directie is op de hoogte van de oefening. Het is mogelijk om een observator van de brandweer of een adviesbureau in te schakelen om de oefening te begeleiden en te evalueren. Indien de evaluatie daartoe aanleiding geeft dient u het plan of de organisatie aan te passen. In deze fase is sprake van volledige ontruiming van het bedrijf. Het is dan mogelijk het plan op effectiviteit en functionaliteit te toetsen. Belangrijke aspecten zijn:

- de wijze waarop alle gebruikers het bedrijf verlaten;
- de controle op de verzamelplaats buiten het bedrijf;
- de begeleiding van niet-zelfredzamen en bezoekers.

Het kan nuttig zijn in dit stadium ook de brandweer en andere hulpverleningsdiensten te betrekken in de oefening.

Bij oefeningen in de derde fase kunt u uitgaan van een scenario afgeleid van de restrisico's en de specifieke risico's in uw bedrijf. Een oefening moet zo realistisch mogelijk zijn. Om dit te bereiken kan bijvoorbeeld gebruik gemaakt worden van een tijdschema, maar ook van hulpmiddelen zoals een rookmachine, lichteffecten, eventueel Lotus- slachtoffers en dergelijke.

Waarnemers moeten duidelijkheid hebben over hun taak. Het is noodzakelijk dat zij voldoende observatieformulieren en schrijfmateriaal bij zich hebben en zij moeten als zodanig herkenbaar zijn.

Goed overleg is van groot belang. Dit is zeker het geval bij een oefening in fase 3. Er moet zeker overleg gepleegd worden met de beheerder van het bedrijf, de oefenleiding, de waarnemers, de brandweer, de politie en de ambulance. Daarnaast kan het nuttig zijn de pers vooraf te informeren. In grote bedrijven is het aan te bevelen om een apart verbindingsnet voor de ensceneringploeg en de waarnemers vast te stellen.

De veiligheid moet altijd gewaarborgd worden. Daar moeten voorzorgsmaatregelen voor getroffen worden. Zo moet worden afgesproken hoe te handelen, voor het geval er zich werkelijk een incident of ongeval voordoet tijdens de oefening ('no play'). Aan het einde van de oefening is het belangrijk een goede evaluatie te houden. Zorg er voor dat de evaluaties opgeslagen worden in het archief van de BHV.

Oefening fase 4: het personeel wordt niet ingelicht en de oefening is onverwacht

Ook in deze laatste fase van de oefeningcyclus worden de gebruikers van het bedrijf niet ingelicht. De uitgangspunten en werkwijze zijn dezelfde als bij oefening fase 3, met dien verstande dat deze oefening uitgaat van een specifiek incident, zoals een grote brand met als complicatie bijvoorbeeld het wegvallen van één van de vluchtwegen of het niet beschikbaar zijn van elektriciteit. Vergelijk het eerder genoemde scenario met

de gaslekkage. Als extra handicap kunt u bijvoorbeeld één van de trappenhuizen ontoegankelijk maken door het gaslek te ensceneren in een kamer/kantoor in de nabijheid van het trappenhuis.

U dient goed te (laten) letten op de wijze van ontruiming aangezien het incident wat groter is, één van de vluchtwegen afgesloten is en er wellicht juist door deze combinatie in de oefening paniek ontstaat bij de gebruikers van het pand.

Een oefening in fase 4 heeft alleen maar zin als de bedrijfshulpverleningsorganisatie én het personeel voldoende op de hoogte zijn van de taken die vervuld moeten worden. Mocht dat nog niet bekend zijn, dan bieden de oefeningen uit de eerdere fasen voldoende uitdaging voor de organisatie. Verder is het voor een oefening van deze omvang raadzaam om geassisteerd te worden door een extern adviesbureau of door de gemeentelijke brandweer.

Aan het einde van de oefening is het belangrijk een goede evaluatie te houden. Zorg er voor dat de evaluaties opgeslagen worden in het archief van de BHV.

2. Voorbeeld van een communicatieoefening

Een communicatieoefening wordt gebruikt om te toetsen of BHV'ers en/of overige werknemers op de hoogte zijn van de procedures bij een incident. Praktisch kunt u dit doen door uw bedrijf op 'papier' te laten ontruimen. Maak een keuze uit de scenario's (uit het BHV plan) die tot een ontruiming kunnen leiden. Geef op de plattegrond van het bedrijf aan wat voor calamiteit heeft plaatsgevonden en laat de deelnemers opschrijven/vertellen wat voor actie zij ondernemen.

Doel van de oefening

Voorbeelden van oefendoelen.

Toetsen of:

- de alarmering intern en/of extern volgens de alarmeringsprocedure verloopt
- de inzet van de BHV volgens de inzetprocedure verloopt
- werknemers de eigen werkplek veilig achterlaten
- er veilige vluchtwegen worden gebruikt
- de melding op de verzamelplaats volgens de procedure verloopt

Beperk het aantal doelen per oefening. Zorg dat u de doelen die u wilt testen ook daadwerkelijk kunt beoordelen.

Doelgroep

Alle bedrijfshulpverleners of een deel daarvan.

Oefenscenario

Een incident wordt 'op papier' voorgelegd aan (een deel van) alle BHV'ers. Maak gebruik van een plattegrond van een (deel) van het bedrijf om een betere voorstelling te kunnen maken hoe het gekozen scenario zich ontwikkelt en wat de acties zijn van de (bedrijfs)hulpverleners. De calamiteit moet voor deze oefening niet te complex zijn. Het bedrijf moet dus 'op papier' worden ontruimd. De bedrijfshulpverleners moeten opschrijven welke acties ze zouden ondernemen.

Voorbeeld: Op het centrale punt/ de receptie wordt gemeld dat er brand is ontstaan in het archief. De receptionist/ telefonist geeft de melding door aan de BHV.

Vragen:

- Hoe ziet de ontruimingsprocedure van de BHV eruit?
- Wat zijn uw taken?
- Hoe en wat communiceert u met de andere bedrijfshulpverleners?
- Hoe en wat communiceert u met het overige personeel?
- Tot hoever wordt besloten om het bedrijf te ontruimen?

Vorbereiding

Inplannen van de betrokken bedrijfshulpverleners. Andere voorbereiding is niet nodig. De oefenleider kan tijdens de oefening zelf als waarnemer optreden.

Externe hulpverleners

De externe hulpverleners hoeven van een communicatieoefening niet op de hoogte te worden gebracht.

Evaluatie

Herhaal het doel van de oefening. Toets of de taken en instructies bij de BHV'ers duidelijk zijn en of de onderlinge communicatie op elkaar is afgestemd. Geconstateerde problemen moeten schriftelijk worden vastgelegd. Gebruik hiervoor een evaluatieformulier (zie cd-rom). Mocht blijken dat de communicatie stroef en dus niet effectief verloopt en dat de taken/instructies niet goed bekend zijn bij de deelnemers, dan zal een herinstructie van de betrokkenen moeten plaatsvinden. Eventueel kunnen de procedures worden aangepast.

Nazorg

Stel vast hoe en wanneer geconstateerde problemen worden opgelost.
Stel indien nodig het BHV-plan bij.

3. Voorbeeld van een ontruimingsoefening (Praktijkoefening)

In een praktijkoefening worden de procedures daadwerkelijk geoefend in de praktijk.

Doel van de oefening

Het toetsen van ontruimingsprocedures en –instructies, met name:

- ontruimingssignaal is hoorbaar en herkenbaar in het gehele bedrijf
- bedrijfshulpverleners en hun taken zijn bekend bij overige personeel
- externe hulpverleners worden op juiste wijze gealarmeerd
- juiste afstemming van werkzaamheden van bedrijfshulpverleners en andere personen die een functie hebben bij een ontruiming
- juist gebruik van vluchtwegen zoals aangegeven op plattegronden
- juiste wijze van gebruik verzamelplaats
- juiste wijze van registratie van personen op verzamelplaats.

Beperk het aantal doelen per oefening. Zorg dat u de doelen die u wilt testen ook daadwerkelijk kunt beoordelen.

Doelgroep

Alle medewerkers worden betrokken bij de ontruimingsoefening en zijn vooraf ingelicht over het tijdstip van de oefening.

Oefenscenario

Kies een scenario waarbij een gedeelte van het bedrijf moet worden ontruimd en werk dat uit in een oefening. Voorbeeld: een kleine brand op een kantoor of een gaslek in een kantine. Er kan tevens gekozen worden voor één of twee slachtoffers.

Bijvoorbeeld: Bij de receptie wordt door de man van de technische dienst gemeld dat in de werkplaats bij het lassen brand is ontstaan; de receptioniste geeft de melding door aan de brandweer. Vragen: Hoe en door wie wordt de ontruimingsprocedure gestart, tot hoe ver wordt er besloten het bedrijf te ontruimen?

Vorbereiding

De volgende zaken moeten goed geregeld worden:

1. Alle medewerkers (inclusief bedrijfshulpverleners) worden vooraf op de hoogte gebracht van:
 - de datum en de tijd van de oefening
 - hoe lang de oefening maximaal duurt
 - in welke ruimte het incident (bijvoorbeeld het brandje) is
2. Met de bedrijfshulpverleners wordt tevens vooraf afgesproken:
 - het tijdstip van de evaluatie/ nabespreking van de oefening
 - Advies: evalueer (vrijwel) direct na het einde van de oefening.
3. Met 'de slachtoffers' wordt afgesproken:
 - wat ze moeten doen, waar ze zich bevinden, wat de verwondingen zijn, wat ze tegen de bedrijfshulpverleners mogen zeggen.

4. Waarnemer(s):

- Afhankelijk van de omvang van de oefening kan de oefenleider gebruik maken van een of meer personen die op de hoogte is/zijn van het BHV-plan en de BHV-taken. Zij kunnen tijdens de oefening optreden als waarnemer. Gebruik hiervoor bijvoorbeeld het evaluatieformulier en het waarnemersformulier van de cd-rom en gele briefjes voor het noteren van korte notities. Gebruik de gele briefjes om op de werkplek aan te geven wat er niet volgens de procedure is gedaan (bijvoorbeeld apparatuur aangeltan, kastdeuren die openstaan).

Externe hulpverleners

Als de oefening beperkt wordt gehouden, is over het algemeen melding aan externe hulpverleners niet nodig. Informeer politie en brandweer wel als een oefening buiten het bedrijf door derden kan worden opgemerkt.

Communicatiemiddelen

Er moeten voldoende communicatiemiddelen aanwezig zijn. Dit zijn de middelen die in het bedrijfsnoodplan zijn opgenomen. Meestal gaat het om interne en/ of mobiele telefoons en/ of portofoons.

Evaluatie

Herhaal het doel van de oefening. Toets of de taken en instructies bij de bedrijfshulpverleners duidelijk zijn en of de onderlinge communicatie op elkaar is afgestemd. Geconstateerde problemen moeten schriftelijk worden vastgelegd. Hiervoor kan het evaluatieformulier worden gebruikt.

Bespreek in ieder geval de volgende punten:

- bekendheid van het ontruimingssignaal onder de medewerkers
- de communicatie tussen de bedrijfshulpverleners
- functioneren van de bedrijfshulpverleners bij het blussen van de beginnende brand
- functioneren van de bedrijfshulpverleners bij de ontruiming
- eventueel: functioneren van de bedrijfshulpverleners bij het verlenen van Eerste Hulp aan slachtoffer(s) of het optreden bij brand
- gebruik van de vluchtroutes
- gebruik van de verzamelplaats
- registratie van de personen
- melding bij de brandweer.

Nazorg

Breng alle medewerkers (inclusief bedrijfshulpverleners) op de hoogte van de resultaten van de oefening. Stel vast hoe en wanneer geconstateerde problemen worden opgelost. Stel indien nodig het BHV-plan bij.